

II. I.

† СЕРГІЙ ШЕЛУХИН

(* 1864 — † 25. XII. 1938).

Сергій Шелухин це один із найстарших та найбільш заслужених громадян, публіцистів та вчених Наддніпрянщини.

Походив він з дуже свідомої родини, що дбайливо й завзято плекала українські традиції і національного духа навіть у найтяжчих часах „обрусительства”.

Вже в молодості живо зацікавився Покійний національним рухом і як студент почав писати поезії і робити різні переклади. Його перші літературні спроби під псевдонімом Сергія Павленка розкинені по численних українських журналах (з галицьких у „Зорі”, „Правді”, „Літ.-Наук. Вістн.” за ред. І. Франка). Деякі його твори увійшли до популярної у свій час антології „Розвага”, що її зредагував О. Коваленко.

Почав він університетську науку в 1883. р. як студент-математик, одначе скоро взявся за правничі студії. Скінчивши їх, став слідчим суддею, а далі прокуратором в одеському суді, згодом почесним суддею і членом Окружного Суду. Був одним з найліпших знавців права (особливо кримінального) та сповняв дуже солідно свої обов'язки. За те нагородили його генеральським чином, одеською адвокатурою в 1918. р., вищою прокуратурою та магістратурою. Зокрема за підписом 80-тх правників різних національностей надано йому золотий жетон і альбом з емблемою, що символізує вірність законності та національній ідеї. Як першорядний юрист читав лекції з правознавства кандидатам на судові посади для кращої підготовки після університетських студій, як також учив того предмету у трьох одеських гімназіях та визначно співробітничав в юридичнім журналі „Право”.

Сповняючи зразково обов'язки свого фаху, знаходив все час на національно-громадянську і політичну працю. Редагував „Єлисаветград. Вістн.”, а згодом місячник „Пчеловодство”, головуючи водночас в Т-ві Бджолярів — (Пасічництво було його приємною розривкою, в якій став першорядним знавцем. Його меди — обов'язково з українською наліпкою — славно були по різних хуторах і домах в Україні). Водночас співпрацював як публіцист в „Українській Хаті” (київський журнал), „Раді”, „Світлі” й ін., обороняючи права українського народу, її мову, назву, культурний та політичний розвиток. Його реферат в одеськім університеті на святковім зібранні в честь Гоголя мав великий відгомін у різних кругах. В Одесі організував „Просвіту” з літературною, концертною і науковою секцією. Він перший виступив з доповіддю українською мовою на науковім зїзді істориків і археологів в Чернігові 1908. р. враз з Яшуржинським і Даниловим. Голова зїзду, графиня Уварова, попередила його, що за українську мову готують йому демонстративний скандал. Шелухин надів тоді судовий одяг і розпочав доповідь. Замість скандалу зробили йому овації, а один із головних забіяк, коли Шелухин порівнював московські похоронні плачі з українськими і передав тільки до половини плач матері українки за дочкою, той не

видержав і розплакався сам. Між іншим тоді казанський проф. Троїцький хотів показати, що українською мовою не можна навіть відразу відповісти на його завваги. Проф. Шелухин зараз доказав, що він помиляється.

Був проф. Шелухин членом партії українських соціалістів-федералістів. В часі революції 1917. р. вибрали його в Одесі головою українського революційного виконного комітету, де йому довелося прочитати понад 60 лекцій з українознавства. Згодом увійшов в склад Центр. Ради і став генеральним суддею, далі двічі міністром судових справ (раз у кабінеті В. Голубовича), членом Найвищого Суду (Сенату) і головою мирової конференції в переговорах з більшовицькою Росією 1918. р. Як сенаторові довелося йому дістати велике признание, коли до нього прийшла делегація понад 100 людей, уповноважених від Селянського З'їзду, з поздоровленням, привітанням та проханням, щоб він ніяк не кидав урядування, а продовжав працю так, як її вів. Шелухин одиникий з усіх мав честь приймати таку делегацію. В Сенаті за Гетьманщини москалі і первертні з петербурзького сенату хотіли усунути українську мову та ввести московську як державну, однак Б. Кістяківський, Шелухин та І. Кістяківський дали їм таку відсіч, що оборонили всі права перед казанським наступом. У 1919. р. виїхав Ш. в складі дипломатичної місії УНР на мирову конференцію в Парижі як радник-юрист. Тут заступав зовсім правильний і глибоко обоснований міжнароднім правом погляд, що перед Францією та Англією для оборони прав України на самостійність не треба покликуватися на берестейський мир, а просто вивістити, згідно з історичною традицією, державну унію України з Московщиною з 1654. р. Осівши від 1921. р. в Празі, написав для пропаганди української справи цілий ряд науково-інформаційних книжок та брошур французькою й англійською мовою, де вяснює назви Русь, Україна, підкреслює все окремішність українського народу, його право до самостійного життя та вказує на всі ворожі зазіхання на українські права. Одна з останніх його книжок з тієї ділянки, дуже характеристична для нього, це „Pour la défense des droits du peuple Slave Ukrainien“, Imprimerie „Politika“, Prague, 1930. З тієї причини виступали проти нього гостро московські вчені. Супроти москалів, як щирий український патріот, скрізь різко зазначував свою національну ворожнечу та раз-у-раз приневолював їх пригадуватися над українською справою ще за царських часів.

Проф. Шелухин був не тільки великим правником і визначним та дуже рухливим національно-політичним діячем, але водночас і глибоким ученим європейської міри з вельми широким науковим горизонтом і кругом заінтересовань, про що може свідчити понад 100 важніших його поважних праць із різних ділянок, призбирання воликої кількості цінних матеріалів до численних проблем та членство цілого ряду наукових товариств. Наукову працю зачав від дослідів над „Руською Правдою“, друкуючи першу свою розправу „Татьяна по Рус. Правді“. Над тим цінним пам'ятником нашого законодавства працював з великими перервами ціле життя, завершуючи свої досліді знаменитою, незрівняною книжкою „До вивчення Руської Правди“, уривки з нарисів, Прага, 1930. Знайомість народнього

побуту дозволила йому пояснити незвичайно влучно не одне темне місце, яким різні вчені присвятили так багато уваги, не даючи задовільної відповіді. Ще в часі університетських студій працював над складанням українського словника wraz із 26-тма товаришами студентами за проводом відомих фільольогів: Науменка, Житецького, Мищенко й ін. (цей словник появився потім під іменням Б. Грінченка) — і від тоді зацікавився фільольогією. При зорганізованій собою одеській „Просвіті” створив згадану вже наукову секцію, а її реферати читали навіть в університетському Істор.-фільольог. Т-ві. Досліди над Гоголем, українською піснею і народньою творчістю, німецькою колонізацією в Україні, земельним питанням, міщанським поселенням, над походженням тризуба та назви Русь і Україна, над історично-правними підставами української державности, походженням Києва, над юридичною аналізою переяславського договору, над низкою тислосю правничих питань з права карного і міжнароднього, а врешті його основна праця, багата в ревеладійний матеріал, „Звідки походить Русь”, Прага 1929 і остання обємиста книга з численними ілюстраціями й давніми мапами „Україна — назва нашої землі з найдавніших часів”, Прага 1936—7, 8^о 248 стр. — це все етапи його рухливої наукової діяльності. Зокрема зробив проф. Ш. велику прислугу українській науці своєю сміливою й оригінальною кельтійською теорією походження Русі, бо — без уваги на те, чи її прийде остаточно наука — спрямував він досліди в тій справі на нові шляхи, дорешта повалив норманську і взагалі північну теорію та випередив тих учених, що почали шукати початків української державности над Чорним морем (див. ближче про те „Дзвони”, 1933, стр. 536). Завдяки своїй науковій праці, став проф. Ш. членом численних наукових товариств: Києвс. Юрид. Общ. при Унів. св. Влад., Істор.-філол. Т-ва при Новорос. Унів., Одесского Общ. Ист. и Древн., Одесс. Юрид. Общ. (1-го), Одесс. Библиогр. Общ. і Київського Правн. Т-ва. — В 1921. р. іменовано його професором правничого виділу українського унів. в Празі, де згодом став деканом та проректором, а крім того головою Українського Правничого Т-ва.

Проф. Шелухин був також дуже визначним співпрацівником і нашого журналу та ставився до нього з великою прихильністю. Ось його статті в „Дзвонах”: в річнику за 1933. р.: Про Укр. Енциклопедію, Про кінечну потребу нових пояснень „Кобзаря”, Слова і факти, † Проф. К. В. Лоський; в річн. за 1934. р.: Новознайдена карта України XVII. ст., Недостачі Укр. Заг. Енци. (про назву Русь, Україна і IV. універсал), Хто і коли переіменував грецькі назви укр. річок; в річн. за 1935. р.: Критика історії України Д. Дорошенка, Памяті † Проф. Д-ра Ст. Дністрянського, Що таке „Галици” в „Слові о полку Ігореві”.

С. Шелухин мав майже енциклопедичне знання правно державних документів нашого минулого та нашої історії. Його погляди часто були наскрізь оригінальні та вникливі й бистроумні.

Одною з найбільших прикмет С. Шелухина був його кристальний характер. Дуже характеристичне було відношення до нього В. Липинського. Останній своїм ідеологічним противникам у полеміці, яких уважав за безсумніву чесних і характерних людей, поси-

дав свої полемічні відповіді перед друком в рукописі до прочитання. Саме до таких нечисленних вибранців належав і проф. С. Шелухин, який також до В. Липинського, хоч не його однодумець, ставився з найбільшою пошаною, як про це свідчать між іншим і Шелухинові листи до нашої Редакції. Ненавидів він усяку нечесність та безхребетність і виступав проти всіх, що кривили душею. З тим визалась і його принципіальність та непримирність у засадничих справах.

Сергій Шелухин — це справді великий Громадянний-Патріот, великий Учений і великий Характер. Перед ним з глибокою пошаною хилимо своє чоло.

ХРОНІКА

† О. ПРОФ. Д-Р ТИТ МИШКОВСЬКИЙ

Почесний крилошанин, проректор, декан і професор Богословської Академії у Львові, основник і голова Біблійної Секції Богосл. Наукового Т-ва, його дійсний член і основник, б. професор теології львівського університету, упокоївся в Бозі 4. лютого с. р.

Покійний уродився 4. X. 1861. р. в Перегримці, Черемиської Єпархії як син о. Івана й Іванни з Дуркотів. Гімназію скінчив у Перемишлі, богословію студіював у Відні, де одержав докторат богословії 1889. р. Крім того студіював 8 семестрів на філософічному відділі віденського університету. В 1885. р. був рукоположений на священника в Перемишлі. В 1892. р. прийняли на богословському відділі львівського університету його габілітаційну працю на доцентуру біблійних наук, але доцентуру одержав він аж 1899. р. Надзвичайним професором іменовано його 1903. р., звичайним 1908. р. Обовязки професора біблійних наук на львів. університеті сповняв аж до 1918. р. В 1920. р. став професором біблійних наук і деканом в Гр.-Кат. Духовній Семинарії у Львові. В 1928. р. іменовано його звичайним професором Богословської Академії. Був деканом теологічного відділу і проректором Богословської Академії.

З його наукових праць найважливіші: *Chronologica historica inductio i Novum Testamentum*, 1892; *De ratione litterarum A. T. in Sanctio Mariae conspicua*, 1901; *Двѣ науки — истина едина. Въ отвѣтъ на статью: „Двѣ науки“ з журналу „Живая мысль“* 1904; *Isaiae liber in versionibus Graeca LXX et Latina Vulgata et Palaeoslovica exhibitus et explicatus*, 1907; „Нашъ обрядъ и облатиненіе его”. 1913; *Изложение царградской литургии (св. Василия Великого и св. Иоана Златоустого) по ея древному смыслу и духу*. 1926 р. Крім того Покійний писав статті та записки в журналах „Богословскій Вѣстникъ” (1900—1902) і „Церковный Вѣстникъ” (1911—1914). Видав „Требник”, довгі літа редагував „Церковний Устав”.

Дня 7. ц. м. в церкві Успення Преч. Диви Марії о. Мітрат Д-р Й. Сліпий в асисті ОО. Професорів Богословської Академії та членного Духовенства відправив заупокійну Службу Божу і похоронні обряди та проводив похороном на Личаківський цвинтар. У похороні взяли участь питомці Дух. Семинарії та хор студентів-богословів.